

Bu günler 100 illik yubleyini qeyd etdiyimiz Bakı Dövlət Universitetinin (ADU) Şərqsünaslıq fakültəsinin yetirmələri harada olublarsa, istər ölkə daxilində, istərsə də Azərbaycanın hüdudlarından kənarada qazanmış olduqları bilik və intellektual səviyyələri ilə həmisi seçiliblər. Şərqsünaslıq fakültəsinin ənənələrini davam etdirən elm məbədlerindən biri də Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutudur.

Belə ki, bir zamanlar institutun kadr potensialı üçün baza rolu oynayan fakültənin yetirmələri zəngin xəzinənin sırlarının açılmasına, Azərbaycan elminə töhfələr verməkdə bu gün də öndə gedirler. Əlyazmalar xəzinəsində mühafizə olunan yüzlərlə ərəb, fars və türk dillərində olan əlyazma məhz

Şərqsünaslıq fakültəsinin keçmiş mezunlarının tərcümə və tədqiqatlarında işq üzü görmüş, digər elm sahələri təqribən mənbiyənə çevrilmişdir. Şərqi mənəvi nemətləndən qidalanın bu insanlar özləri bir xəzinəyə çevrilmişlər. Şərqsünaslıq fakültəsinin çəfəkə yetirmələrindən biri də filologiya elmləri doktoru Nəsib Cümşüd oğlu Götüşovdur. 1970-ci ilde BDU-nun Şərqsünaslıq fakültəsinin fərqlənmə diploma ilə bitirən və həmin ildən AMEA Əlyazmalar İnstitutunda əmək fəaliyyətinə başlayan Nəsib Götüşov kicik elmi işçi, elmi işçi, elmi katib və şöbə müdürü vəzifələrində işləmişdir. Hal-hazırda "Farslı əlyazmaların tədqiqi" şöbəsinin müdürü vəzifəsində çalışır. Nəsib Götüşov həm də respublikada güvənilən tərcüməcidi. 1974-1976-ci illərdə İran İslam Rəsədiyətinin Tehran, 1984-1986-ci illərdə isə İsfahan şəhərində SSRİ Energetika Nazirliyinin göndərişi ilə bu ölkədə elektrostansiya tikintisi sahəsində tərcüməcilik etmişdir.

Nəsib müəllim 1981-ci ilde Tiblisidə "Azərbaycan dili feili bağlama təkiblərinin fars dilində ifadə əsasları" mövzusunda müdafiə etdiyi disertasiyaya görə filologiya elmləri namizədi elmi dərəcəsini almışdır. 2009-cu ilde Bakıda "Füzulinin sənət və mərifət dünyası" mövzusunda müdafiə etdiyi işə görə isə filologiya elmləri doktoru elmi dərəcələri almışdır. Yaradıcılığı yorumla- dan davam etdirən görkəmli alim Azərbaycan, rus, türk, fars, yunan və ingilis dillərində 20 kitab və 170-dən çox məqalənin müəllifidir. Sankt-Peterburg, İran, Yunanistan və Türkiyədə on altından çox beynəlxalq konfransda çıxış etmişdir.

N. Götüşovun elmi yaradıcılıq istiqamətləri çoxşaxəlidir. Onun yaradıcılığında birinci yeri farslı əlyazmaların elmi təsviri və kataloqlaşdırılması tutur. Bu sahədə Azərbaycanın görkəmli şərqsünas alımı Rüstəm Əliyevi özüne ustad bilir.

Əlyazmalar İnstitutunun iş prinsipi- nin əsası hesab edilən əlyazmaların elmi-poliografik təsviri daqiqlik teleb edən məsuliyyəti bir işdir. Rüstəm Əliyev kimi serüstəli alımlar şələf- rindən öyrəndikləri bu peşəni tə- mənnasız olaraq gənc nəslə ötmüşlər. Bu ənənə günümüzdə də davam etməkdədir. Rüstəm Əliyev rehberliyi ilə farslı əlyazmalar kataloqunun I, II və III cildləri işq üzü görmüşdür. Əlbətə, topluya daxil edilmiş təsvirlərin ər- səye gelməsində Nəsib müəllimin də əməyi danılmazdır. Alimin müxtəlif elmi topılarda həmin sahə ilə bağlı dərc etdiyində elmi məqalələr işində bacanğından xəbər verir. Bu qəbilden olan "Aktualnije voprosi kataloqzauü vostocnix rukopisey na sovremennom gtape", "Doku- mentalnaja pametj istorii", "Yazılı abidələrin akademik tədqiqi və nəşri problemi" və s. kimi məqalələri gənc təsvirçilərin tez-tez məraciət etdikləri mənbələrdir.

Nəsib müəllimin yaradıcılığının ikinci istiqamətini klassik ədəbiyyat üzrə araşdırımlar tutur. Dahi Nizami yaradıcılığına müraciət edən alının "İsgəndərname": mədəniyyətlərin dialogu və universal bəşəri dəyərlər" adlı yığcam kitabında bir aləm məna var. Nəsib müəllim bu kitabda "İsgəndərname" əsərində mədəniyyətlərə dialog və universal bəşəri dəyərlər problemlərini təhlil etmişdir. Araşdırımda müəllif belə bir

neticəyə gelir ki, dastanın arxa planında Nizami iki təzadlı qütbü qarşılıqlılaşdırır. İsgəndər - tarixi şəxs, sərvət və hərbi güc sahibi, Zülqərney - peyğəmber və mənəvi güc sahibi, İsgəndər - Ammon-Zevsin oğlu, Zülqərney - bəşər və peyğəmber, İsgəndər fateh - Zülqərney adıl hökmədar, İsgəndərin məsləhətçi filosof Aristotel, Zülqərneyin yol göstərəni - qeyb aləmini bilən Xızır, İsgəndər - şərab və əyləncəyə meyllenir, Zülqərney - şərab içməyə və əyləncədən uzaqdır. Əslinde Nizami makedonyalı İsgəndər müqəbəlində Qurandan gələn Zülqərney obrazını üstün bilir. Əsərin sonunda İsgəndərin rast geldiyi ədaləti cəmiyyət işa Meybodinin Quran təfsirində götürülmüşdür.

Yunan dilinə tərcümə edilərək işq üzü görmüş həmin kitabda yunanlı bir müəllifin eyni mövzudan irəhəmli məqaləsi da daxildir.

2012-ci ilde Nəsib müəllimin respublikada yeganə peşəkar miniatur üzrə mütxəssis sayılan sənətsünaslıq elmləri doktoru Cəmile Həsənzadə ilə Yunanistanda rastlaşır. Mədəniyyət Nazirliyinin xətti ilə Yunanistana ezmə olunmasında məqsəd Rodes adalarında şəxsi kitabxanaların birində mühafizə olunan Nizamının "Xəmsə"si ilə tanışlıq idi. XVII əsər aid həmin əlyazmada 64 miniatür vardi. Dahi Nizamiyə olan dərin rəğbat alımı onun sirlər dövüşünə çəkib aparmış və bu sahədə bir-birindən maraqlı araşdırımları dünya nizamışunaslıq elmi üçün yeni səhifələr açmışdır. Nəsib müəllim mərhum sənətsünas Cəmile xanının işlədiyi "Qələmin sehri" (Nizami "Xəmsə"indən seçilmiş minyatürlər) başlıqlı layihədə hemmüləff və kitabın redaktorudur. İki cildlik bu rəsmli kitab Türkiyədə Azərbaycan və ingilis dillərində nəfis şəkilde nəşr edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci ili Nizami Gəncəvi ilə qeyd etmisi ilə əlaqədar olaraq dahi şairin 880 illik yubileyi ilə əlaqədar ölkənin hər yerində tədbir və konfranslar keçirilmiş, kitablar nəşr edilmişdir. Akademik Rəfael Hüseynovun redaktəsi ilə nəşr olunan "Nizami Gəncəvi klassik və müasir araşdırımlar" adlı irəhəmli kitabda (Elm və Təhsil, Bakı, 2021) Nəsib müəllimin "Xəmsə".

Söz və hikmet xəzinəsi" adlı maraqlı araşdırması dərc edilmişdir. Bu araşdırımda müəllif önce nizamışunaslığın problemlərindən və bu sahədə olan boşluqlardan bəhs edir, təhriflərə qarşı çıxır və bələ qənaətə gelir ki, "nizamışunaslıqda iki cəhət diqqət mərkəzində dayanır: halallıq və akademizm". Ortada şairin öz orijinal sözü, öz düşüncəsi, öz ruhu, bəhərləndiyi ilkin qaynaqlar və sənədi faktlara dayanan elmi təhlil ilə yanaşı, səmimiyyət və sevgi olmalıdır. Nizami əsirini anlamaq istəyində olan hər kəs bütün deyilənləri nezəre almalı, həm də Quranda deyildiyi kimi, ölçünü və tərəzini düz tutmalıdır.

Vay o zərgərin halına ki, hesab

29-31 OKTYABR 2022
№ 198 (4801)

Nəsib Götüşov - 75

Xəzinə içində xəzinələr silsiləsindən

vaxtı

Onun qızılınnın əyan gümüşdən az gəlsin (Nizami)".

Araşdırımda Nizami "Xəmsə"si aşağıdakı əsas istiqamətlər üzrə dəyərləndirilir:

1. Sözün dəyeri və uca məqəmi;
2. Hikmət və onun universal məzmunu;
3. İnsan, onun xilqətinin hədəf və əsas dəyerləri;
4. Təvhid etiqadı və pak iman;
5. Seyr və sülük, nəfsle mücadilə;
6. Ədəb və əxlaq;
7. İctimai ədalət və fəziləti cəmiyyət.

Bunlarla yanaşı, Nəsib müəllim Nizamışunaslıqla bağlı bir sıra irəhəmli məqalələr de dərc etdirmişdir. Müəllifin "Milli sənətin nezəri təhlili" ürvanlı monoqrafiyası bu sahədə ərsəye getirdiyi sanballı bir əsərdir. Kitabda milli sənətin növü: musiqi, xalçaçılıq, rəssamlıq, xəttatlıq, memarlıq və söz sənətinin nezəri əsərləri təhlil edilir. İslam sivilizasiyasının məzmununda təkamül yolu keçən həmin sənətin növünlərinin məzmunca zənginləşməsindən İslam dəyerlərinin rolü qabardılır. Qeyd edək ki, Sovetlər dönməndə Azərbaycanda sənətsünaslıq milli-mənəvi köklərdən ayrılaraq materialist dövriyəsi əsasında təhlil edildi. Nəsib müəllimin bu kitabı keçmiş köklər qayğıdı baxımından maraqlı doğurur.

Nəsib müəllimin şərqsünaslıq araşdırımlarının daha bir qolu "Şərqdə sənət və poetikanın nezəri məsələləri" mövzusu təşkil edir. Müəllifin "Milli sənətin nezəri təhlili" ürvanlı monoqrafiyası bu sahədə ərsəye getirdiyi sanballı bir əsərdir. Kitabda milli sənətin növü: musiqi, xalçaçılıq, rəssamlıq, xəttatlıq, memarlıq və söz sənətinin nezəri əsərləri təhlil edilir. İsləm sivilizasiyasının məzmununda təkamül yolu keçən həmin sənətin növünlərinin məzmunca zənginləşməsindən İslam dəyerlərinin rolü qabardılır. Qeyd edək ki, Sovetlər dönməndə Azərbaycanda sənətsünaslıq milli-mənəvi köklərdən ayrılaraq materialist dövriyəsi əsasında təhlil edildi. Nəsib müəllimin bu kitabı keçmiş köklər qayğıdı baxımından maraqlı doğurur.

Alimin bu qəbilden olan: "Söz sənətinin nezəri əsərləri", "Şərqdə söz sənətinin dəyerləndirme principləri", "Gvolüüia duxovníx istokov xudojestvennoqo mişenie", "Cəlaleddin Rumi: ruhi işqılanma və batını mərifət", "Muğam sənəti Orta çağların mənəvi-estetik dəyerlərinin işığında", "Şərq mədəniyyətində xəttin metafizik və estetik anlamları", "Təsəvvüf və bəddi təfəkkür", "Klassik mətnin təhlilində semiotik yanaşma" və s. kimi məqalələri də elmi maraqlı doğurur.

Nəsib Götüşovun elmi yaradıcılığının üçüncü şaxəsini akademik V. M. Məmmədəliyevi yanaşı filologiya elmləri doktoru N. Götüşov bərədə də melumat verilib. San-Fransiskoda yerləşən Akademiya.edu saytında N. Götüşovun əsərləri 70-dən çox ölkədən (ABŞ, Kanada, İngiltərə, Fransa, Almaniya, Rusiya, Danimarka, İsvəç, İtaliya, İspaniya, Meksika, Braziliya, Türkiye, İran, Hindistan, Pakistan, İndoneziya, Yaponiya) olan 700-dən artıq alım tərəfindən izlənmişdir. Müəllifin İsləm sahəsindəki araşdırımları xarici mütəxəssislerin diqqəti ni dəhaçox cəlb edir.

Nəsib Götüşov beynəlxalq konfranslarda söylədiyi maruza və təqdim etdiyi məqalələri ilə də hemisi diqqət mərkəzindədir. Belə ki, alım Sankt-Peterburg, İran, Yunanistan və Türkiyədə 16-dan çox beynəlxalq konfransda məqalə ilə çıxış etmişdir. Alimin aşağıda sadalanan məqalələri isə türk dilində nəşr olunmuşdur: "Ashab-i Kehf kissasi: Tərihsel gərçikliklər dini-epistemolojik və psikolojik kavrama", "Təsəvvüf ilim və Seyid Yahya Bakuvinin bu konuda Düşüncəsi", "Bayramiyyə və digər təsəvvüf məktəplerin ortak mənəvi-kültürel boyutları", "Azərbaycan aşık edebiyatında Hz. Ali (a.s) fəzilətlərinin ərfini və simbolik kavramları".

Ani olaraq nezərdən keçirdiyim Nəsib Götüşov yaradıcılığı alım məhsuldar və səmərələrin fəaliyyətinin göstəricisidir. Ümumiyyətə, Nəsib müəllim ciddi mütəxəssis kimi tanınır. O, həy-küdən və şan-söhrətdən uzaq sadə ölüm yolu keçmişdir. Bu ərefədə 75 illik yubileyi qeyd edilən, yeni - yeni yaradıcılıq uğurları gözlediyimiz Nəsib müəllimə Allah-Təalədan can sağılığı dileyir.

Zəkiyyə Ağababa qızı

ƏBİLOVA

AMEA Məhəmməd Füzuli

adına Əlyazmalar İnstitutu

"Əlyazmaların və əski çap kitablarının tərcüməsi" şöbəsinin baş

elmi işçisi, fəlsəfə üzrə elmlər doktoru